

Studenträtt

Ett nyhetsbrev som riktar sig till dem som kommer i kontakt med frågor om studenternas rättssäkerhet.

”Den främsta orsaken till plagiering är missförstånd”

Jude Carroll, Staff and Educational Development Consultant från Oxford Brookes University och expert på plagiering i högre utbildning, försöker förstå varför studenter tar genvägar till snabba studieresultat. Efter drygt ett halvår på KTH har hon tagit fram en guide som ska fungera som vägledning för både lärare och elever.

Plagiering förekommer runt om i världen. Orsaken är den snabba informationspridningen via effektiva sökmotorer på internet. Cirka 10 procent av alla inlämnade studentarbeten är plagierade. Inom vissa ämnesråden är siffran högre, till exempel i ekonomi och data.

– Det betyder inte att 10 procent fuskar. All plagiering innebär inte medvetet fusk. Det troligaste är att studenter plagierar för att de har missförstått vad som förväntas av dem. Studenterna har inte insett att det ställs andra krav än på gymnasiet, säger Jude.

– Andra orsaker till plagiering är att studenterna är medvetna om vad de ska göra, men inte hur. Studenterna vet att de måste göra sitt ” eget arbete ” och ” använda sina egna ord ”, men de vet inte hur de exempelvis ska finna källor och citera.

Svårt komma åt problemet

Hon nämner även andra orsaker som gör det svårt att komma åt problemet med plagiering:

– Den svenska mentaliteten. Svenskar är

rädda för konflikter och drar sig för att påtala plagiering.

– Det ökade antalet hemuppgifter istället för tentor.

– Studenterna kopierar texter på engelska vilket gör det svårare för svensktalande lärare att upptäcka fusk.

– Många internationella studenter vid svenska högskolor som kommer från länder där man har en annan syn på vad som är acceptabelt akademiskt skrivande.

En annan anledning till plagiering är att studenter medvetet fuskar. Studier i Storbritannien visar dock att få studenter är regelbundna och avsiktliga fuskare.

Jude anser att lärosätena kan komma åt plagiering genom en kombination av fem åtgärder:

1. Lärare bör försäkra sig om att studenterna förstår hur de ska lösa uppgiften.
2. Studenter måste få utbildning i hur de ska söka information och framförallt hur de ska skriva/formulera sin ” egen text ” utifrån ett källmaterial.

3. Lärare kan förse studenterna med uppgifter som inte är så lätta att kopiera.

4. Lärare bör uppmärksammas på plagiering.

5. Det bör finnas bättre procedurer för att lösa problem med plagiering som lärare kan använda sig av varje dag.

EMILIE ELIASSON HOVMÖLLER

Jude Carroll

FOTO: Kristina Edström

0,13 procent av studenterna föremål för disciplinåtgärd

Årets granskning av disciplinärenden visar att studenter som blivit föremål för en disciplinåtgärd har ökat med 24 procent jämfört med 2007. Antalet avstängningar har ökat med ca 35 procent.

Högskoleverket har liksom de senaste sju åren granskat alla disciplinärenden vid högskolor och universitet med statligt huvudmannaskap och vid tre större enskilda utbildningsanordnare, Chalmers tekniska högskola,

Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping. Granskningen har utmynnat i en rapport som publiceras i juni 2009.

543 studenter 2008

Årets granskning visar att antalet studenter som blev föremål för en disciplinåtgärd har ökat med cirka 24 procent jämfört med år 2007. Antalet avstängningar har ökat med cirka 35 procent. Antalet varningar är i princip samma som föregående år. Totalt blev 543 studenter föremål för en disciplinåtgärd

år 2008, varav 417 avstängdes och 126 fick en varning. Sett till antalet registrerade studenter i Sverige är antalet som blir föremål för en disciplinåtgärd fortfarande mycket lågt; 0,13 procent.

Kvinnorna utgör cirka 59 procent av studenterna. Granskningen visar att bara 43 procent av dem blir föremål en disciplinåtgärd. Av de 543 besluten gällde 302 plagiering.

PONTUS KYRK

Kompletteringsförfarandet ska anges i kursplanen

Malmö högskola erbjöd inte något omtentamenstillfälle på en kurs som examinerades genom bland annat hemtentamen. I stället fick studenten komma med en skriftlig komplettering, något som saknade stöd i kursplanen.

Enligt högskoleförordningen ska formerna för att bedöma studenternas prestationer anges i den kursplan som ska finnas för varje kurs. På den aktuella kursen fick en student, vars hemtentamina inte blev godkänd, svara skriftligt på en kompletterande uppgift. Kompletteringsförfarandet nämndes emellertid inte i kursplanen. Eftersom det saknades bestämmelser som klargjorde förutsättningarna för kompletteringsförfarandet kritiserade Högskoleverket Malmö högskola.

Omtentamen

I ärendet framkom också att den aktuella kursen bara examineras vid det ordinarie tentamenstillfället, som är en gång per år. Högskoleverket har i rapporten *Rättsäker examination* framfört att det framstår som alltför lång tid att ett omprov hålls två må-

Malmö högskola bör se över rutinerna för omtentamen och uppsamlingsprov.

nader efter att tentamensresultatet meddelas. Dessutom bör man normalt ha ett uppsamlingsprov inför höstterminsstarten. Dessa rekommendationer från verket tar främst sikte på skriftliga tentamina.

Högskoleverket har i ärendet resonerat för att rekommendationerna också bör gälla för hemtentamina, eftersom avsaknaden av omtentamens- och uppsamlingsstillfällen riske-

rar att förlänga och komplicera studenternas studietid. Malmö högskola uppmanades därför i beslutet att se över sina rutiner för omtentamen och uppsamlingsprov.

SOFIA ALMQVIST

Beslut 2009-02-11, reg.nr 31-4806-08

Avslag på ansökningar om gamla lärarexamina

Överklagandenämnden har nu fått in ett tjugotal överklaganden där sökande har fått avslag på ansökningar om gamla lärarexamina.

När den nya lärarexamen infördes 2001 fick de som gick på de dåvarande utbildningarna

till den 30 juni 2008 på sig att avsluta utbildningen och ansöka om examen.

Överklagandenämnden har nu fått in ett tjugotal överklaganden där sökande har fått avslag på ansökningar om dessa gamla lärarexamina. Nämnden har hittills fattat beslut i 17 ärenden och samtliga har avslagits. I flertalet av ärendena hade studenten slutfört sin utbildning, men har på grund av olika anledningar, i första hand bristande kunskap, inte lämnat in ansökan om examensbevis senast den 30 juni 2008.

Gällde bara fram till 30 juni 2008

Orsaken till avslagen ligger i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till högskoleförordningen (2001:23). Enligt dessa hade den som påbörjat en utbildning till barn- och ungdomspedagog, bildlärare, grundskollärare, gymnasielärare, hushållslärare, idrottslärare, musiklärare eller slöjdlärare före den 1 juli 2001 rätt att få examen enligt äldre bestämmelser till utgången av juni 2008.

Överklagandenämnden har i besluten anfört att övergångsbestämmelserna får tolkas så att en student efter utgången av juni

2008 inte har rätt att kräva att någon av de examina som räknas upp i bestämmelserna får utfärdas.

MARIE STERN WÄRN

Du vet väl att du kan prenumerera?

Du som är intresserad av vad Högskoleverket gör kan ta del av vår information på flera sätt. Genom att anmäla intresse på www.hsv.se/publikationer kan du skapa en egen prenumeration på nyheter inom olika ämnesområden och på nyhetsbrev.

Vad gör en ombudsman inom högre utbildning och forskning?

The European Network for Ombudsmen in Higher Education (ENOHE) är ett internationellt nätverk för ombudsmän inom högre utbildning och forskning. Eva Westberg, chef för Högskoleverkets juridiska avdelning, var på deras konferens i mars.

– Att vara med på konferensen är ett led i avdelningens internationella samverkan. Vi vill jämföra vår tillsynsverksamhet med andra länders och se vad vi kan lära och inspireras av, säger hon.

– I Sverige har vi ju en central funktion för den här typen av verksamhet, fortsätter hon. Många länder har det på lärosätetsnivå. Det enda här i Sverige som lite påminner om de lokala ombudsmännens verksamhet är de betygsombudsmän som finns vid Uppsala universitet och vissa kårombudsmän (se artikel i Studenträtt nr 1).

– Det här med en central funktion finns bara i England/Wales och i Österrike såvitt jag vet, fortsätter Eva. För England/Wales finns OIA (The Office of the Independent Adjudicator for Higher Education). Men till skillnad från i Sverige tar de bara emot klagomål och utövar ingen tillsyn på eget initiativ. I Österrike finns också en central ombudsman på departementsnivå – en jurist till vilken man framför klagomål.

Varierande arbetsuppgifter

Eva berättar att studentombudsmännens arbetsuppgifter varierar kraftigt. I vissa länder kan ombudsmännen bara agera efter anmälningar, i andra länder har de större befogenheter att ingripa på eget initiativ. Deras yr-

– Det är otroligt intressant att jämföra systemen, säger Eva Westberg, chef för Högskoleverkets juridiska avdelning.

FOTO: Melker Dahlstrand

kesmässiga bakgrund skiftar också; några är jurister, andra är erfarna forskare/lärare. Vissa befattar sig bara med studentärenden medan andra närmast ägnar sig åt inomakademiska bedömningar. Även befogenheterna varierar. Vissa verkar ha kurativa uppgifter, andra ägnar sig åt medling mellan studenter och lärare och några tycks fatta bindande formella beslut.

Bolognaprocessen ställer krav

På konferensen togs bland annat Bologna-processens effekter på de lokala studentombudsmännens arbete upp med bland annat Spanien som exempel. Där har ombudsmän en viktig roll vid införandet av Bologna-processen. Den ställer krav på aktiva studenter och på en förändrad kultur i Spanien som tidigare inte verkar ha haft samma studentinflytande och studentdelaktighet som i exempelvis Sverige.

– Det är ju otroligt intressant att jämföra

systemen i olika länder, säger Eva.

– Att följa upp OIAs arbete känns viktigt för oss eftersom de just nu håller på att utvärdera sitt system genom att bland annat begära in synpunkter från sektorn – allt för att kunna utvecklasina metoder och förbättra sitt arbete. Ett intryck från konferensen är att man i allt fler länder ser fördelar med att inrätta lokala studentombudsmän. Det skulle vara intressant att höra hur universitet och högskolor ser på frågan. Det finns enligt min uppfattning inget motsatsförhållande mellan en central tillsynsmyndighet och studentombudsmän på lärosätena.

ÅSA KLEVARD

I nästa nummer av Studenträtt, som kommer ut i oktober, skriver vi mer om OIA och studentombudsmännen och deras uppgifter i olika länder.

För långa handläggningstider på KTH

KTH hade i sin disciplinnämnd handläggningstider om disciplinåtgärder mot studenter som ibland uppgick till ett år eller mer. Högskoleverket konstaterade att så långa handläggningstider strider mot skyndsamhetskravet i 7 § förvaltningslagen.

Vid KTH har under 2000-talet antalet anmälningar ökat från att ha varit i genomsnitt 8 per år i början av 2000-talet till i genomsnitt 31 ärenden per år under de senaste åren.

KTHs resurser har inte varit tillräckliga för att möta denna ökning, och därför har handläggningstiden förlängts.

Högskoleverket anser att handläggningstider på mer än ett år är i strid med skyndsamhetskravet i 7 § förvaltningslagen. Konsekvenserna för den enskilde studenten vid en avstängning är flera; exempelvis att inte få delta i undervisning och prov eller att studiemedel inte betalas ut. Att under lång tid leva i osäkerhet om eventuella följder av disciplinärendet kan inte anses uppfylla kra-

vet på ett rättssäkert förfarande vid disciplinärendena.

KTH har nu tillfört ytterligare resurser och hoppas kunna komma i fas i slutet av år 2009. Högskoleverket avser att om ungefär ett år följa upp om de åtgärder KTH vidtagit haft avsedd effekt när det gäller handläggningstiderna.

PONTUS KYRK

Beslut 2009-04-14, reg. nr 31-6054-08

Det svåraste är att göra riskbedömningar

Thomas Johansson, lagman i Ystads tingsrätt, är ordförande i Högskolans avskiljandenämnd (HAN). Han fick frågan om vilka ärenden som är särskilt svåra i HAN.

– Det svåraste är att göra riskbedömningarna. Nämnden ska ju först bedöma om den anmälda studenten lider av en psykisk störning, har begått allvarlig brottslighet eller missbrukar alkohol eller narkotika. I de flesta fall är den bedömningen inte så svår. I flera fall är ju både allvarlig brottslighet och psykisk störning relevanta, svarar Thomas.

– Nästa steg i bedömningen är att nämnden ska ta ställning till om det till följd av någon av de uppräknade grunderna finns en påtaglig risk att studenten kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen.

– Riskbedömningen är särskilt svår för de studenter som gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet. Omständigheterna kring brottet har mycket stor betydelse. Hur lång tid som gått sedan brottet begicks och hur studentens situation har förändrats därefter har också betydelse. När det gått minst två år sedan ett beslut om att avskilja en student fattats kan studenten begära omprövning av beslutet. Då kommer frågan ibland upp om studenten sonat sitt brott genom att sitta av sitt straff, berättar han.

Hur är det att vara ordförande i HAN?

– Det är bra eftersom föredragandena är väl

förberedda och ärendena alltid väl beredda vid sammanträdena. Protokoll och beslut är välformulerade och färdiga kort efter sammanträdena. Det finns också god kompetens representerad genom jurist, psykiater, läkare, student och allmänföreträdare.

– Vi har givande diskussioner i nämnden

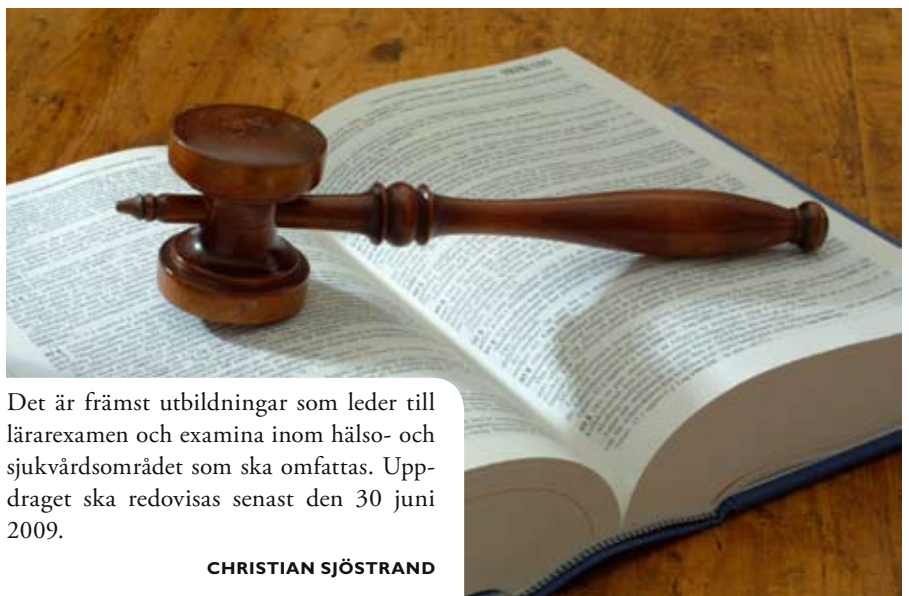
och det gäller att vara väl förberedd som ledamot också, avslutar han.

KARIN LINDFORSS

Ska studenter som begått brott hindras från att studera?

Högskoleverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda om studenter som inte bedöms kunna slutföra sin utbildning till följd av allvarlig brottslighet ska kunna avskiljas från utbildningen.

Om en student ska kunna avskiljas från utbildningen måste någon annan än högskolan sätta upp hinder för studenten, till exempel en skola som inte låter en lärarstudent delta i verksamhetsförlagd utbildning med hänvisning till den allvarliga brottsligheten. Verkets utredning ska också gälla om sökande till vissa utbildningar ska kunna nekas att antas av samma skäl. Det ska då vara uppenbart att den sökande inte bedöms kunna slutföra utbildningen.

Det är främst utbildningar som leder till lärarexamen och examina inom hälso- och sjukvårdsområdet som ska omfattas. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2009.

CHRISTIAN SJÖSTRAND

Otydligt och långsamt besked från Högskolan i Halmstad

Högskoleverket har kritiserat Högskolan i Halmstad för att det tagit så lång tid att lämna ett besked till en student om en omtentamen. Kritiken gäller också den oklarhet som präglat hela förfarandet.

En student som läste på en utbildning vid Högskolan i Halmstad hade fått underkänt på en omtentamen som hon gjorde i januari 2008. Hon vände sig till en anställd vid högskolan med en önskan om att tentamen skulle rättas av en ny person.

I sitt yttrande till Högskoleverket uppgav högskolan att man erbjudit studenten att en

annan lärare skulle granska omtentamen. Men den läraren var inte utsedd examinator åt studenten och hade därför inte någon befogenhet att ändra examinatorns beslut. Högskolan menade att läraren bara skulle göra en bedömning av om examinatorn skulle överväga en omprövning av betyget.

Olika uppfattningar och oklarhet

När läraren i oktober–november 2008 granskade omtentamen ansåg han att det inte fanns skäl för examinatorn att göra en omprövning.

Högskoleverket fann att det vid högskolan rått olika uppfattningar om vad som

var innebörden av granskningen av omtentamen. Verket riktade kritik mot högskolan för att det tagit så lång tid att lämna ett besked om granskningen till studenten. Man kritiserade också den oklarhet som präglat hela förfarandet.

ANNA SANDSTRÖM

Beslut 2009-02-11, reg. nr 31-4222-08

Examination tog orimligt lång tid

Högskoleverket har kritiserat Örebro universitet för att en examination tog orimligt lång tid och för att universitetet inte följt sina egna regler om handledning och examination.

Tre studenter vid Örebro universitet ifrågasatte i en anmälan till Högskoleverket hanteringen av deras uppsatsarbete på C-nivå inom företagsekonomi. De uppgav att de i augusti 2008 fortfarande inte fått något betyg på sin C-uppsats som påbörjades vårterminen 2007. Den 19 september 2008 fick de betyget godkänd på den aktuella kursen.

Slutseminariet hade ägt rum den 8 juni 2007 men examinationen slutfördes först i september 2008. Fram till slutseminariet hade studenterna inte fått den handledning som föreskrivs i kursplanen och därför kunde inte slutseminariet genomföras i enlighet med universitetets regler.

Därefter fick studenterna komplettera uppsatsen i flera omgångar men utan att någon tidsram hade angetts, vilket krävdes enligt universitetets anvisningar. Universitetet hade alltså inte följt vissa av sina egna föreskrifter och anvisningar om handledning och examination.

Högskoleverket konstaterade att examinationen tagit orimligt lång tid och genomförts utan att tillgodose studenternas rättssäkerhet. Därför kritiserades Örebro universitet.

TERESA EDELMAN

Beslut 2009-02-12, reg.nr 31-4295-08

Högskoleverket om Autonomiutredningen

Högskoleverket har yttrat sig över betänkanudet *Självständiga lärosäten* (SOU 2008:104). I korthet tycker verket så här:

Om det införs en ny typ av offentligorganisationsform anser verket att det bör tydliggöras i regeringsformen.

Verket tillstyrker:

- att lärosätena ska ha tre obligatoriska ledningsorgan: styrelsen, rektorn och minst ett kollegialt beslutsorgan,
- ökad autonomi på antagningsområdet,
- att verket ska ha huvudansvaret för tillsyn av de självständiga lärosätena,
- att de nuvarande reglerna om överklagande samt hanteringen av disciplinära åtgärder och avskiljande ska behållas.

Man anser också att Högskoleverket bör få behålla beslutanderätten att bevilja och dra in examensrätter.

Verket avstyrker:

- att befattningsstrukturen helt avregleras och överlämnas till varje lärosäte,
- att möjligheten att överklaga lärosätenas anställningsbeslut tas bort,
- att tyngdpunkten i verkets utvärderingsansvar skulle ligga på granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem.

ÅSA KLEVARD

Om du vill anmäla ett ärende till Högskoleverket

Högskoleverket ser till att lärosätena följer de lagar och regler som finns på högskoleområdet. Verket är ingen domstol som kan ändra högskolans beslut, men kan granska den handling som anmäls och rekommendera högskolan åtgärder.

Före anmälan till Högskoleverket – som man kan göra direkt på webben – bör man själv ha uttömt alla möjligheter att lösa problemet på plats. Läs mer om Högskoleverkets tillsyn

ELLER

Om du vill överklaga till ÖNH

Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) är en domstolsliknande myndighet som har till uppgift att pröva överklaganden av vissa beslut fattade vid statliga universitet och högskolor. Ett beslut får bara överklagas av den som beslutet angår. Det är bara skriftliga beslut som kan överklagas. Alla beslut kan inte överklagas, t.ex. inte betygsbeslut. Läs mer på www.onh.se.

AVSÄNDARE

Högskoleverket
Box 7851, 103 99 STOCKHOLM

Vid definitiv avflyttning eller felaktig adress
sänds försändelsen vidare till adressen ovan.

SLU fällt för diskriminering – domen överklagad

Inför tilldelningen av platser på veterinärprogrammet beslutade Sveriges lantbruksuniversitet – med stöd av sina lokala regler – att de män som sökte till utbildningen med högsta möjliga omdöme från folkhögskola skulle ges större möjlighet att kunna antas än lika kvalificerade kvinnliga sökande. Universitetets syfte med den här urvalsmetoden var att få en jämnare könsfördelning av de studerande på programmet.

En grupp kvinnor ansåg att detta var diskriminering mot dem och stämde universitetet vid Uppsala tingsrätt. Tingsrätten fann att den viktade lotningen i praktiken inneburit att de få platserna i folkhögskolekvoten helt förbehållits män och att det innebar otillåten diskriminering. Kvinnorna tilldömdes av tingsrätten 35 000 kr var i skadestånd. Domen är överklagad till Svea hovrätt.

ANDERS MELLSTRAND

Anmäl tillsynsärenden via webben

Nu kan du göra tillsynsansökan direkt på Högskoleverkets webbplats. Syftet med systemet är att underlätta såväl för anmälaren som för Högskoleverkets juridiska avdelning.

Det är också möjligt att – med hjälp av ett frågeformulär – direkt på webben ställa frågor som rör tillsynen och högskolejuridiken. Så småningom kommer också den som anmäler ett ärende att kunna följa utvecklingen av det via hemsidan.

Utnyttja den nya möjligheten – anmäl ärenden via webben!

► www.hsv.se

Studenträtt – från Högskoleverkets juridiska avdelning

Redaktör Åsa Klevard **Telefon** 08-563 086 10
E-post asa.klevard@hsv.se

Högskoleverket

Luntmakargatan 13, Box 7851, 103 99 Stockholm
Telefon 08-563 085 00 **Fax** 08-563 085 50
www.hsv.se

Syftet med Studenträtt är att informera om Högskoleverkets tillsyn och Överklagandenämndens verksamhet för att öka kännedomen om rättsregler och deras tillämpning.

Högskoleverkets rapporter och nyhetsbrev kan laddas ned från verkets webbplats. Via www.hsv.se/**publikationer** kan du beställa tryckta rapporter eller starta en kostnadsfri prenumeration.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.